

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Мозгальної Наталії Георгіївни на дисертаційне дослідження
Савченко Галини Віталіївни «Формування комунікативних умінь
майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях оркестрового
колективу»

подане на здобуття наукового ступеня

кандидата педагогічних наук

за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки

Дисертаційне дослідження Г.І. Савченко присвячено важливій темі – формуванню комунікативних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях оркестрового колективу. Взагалі проблема комунікації, діалогового спілкування є однією з найважливіших у мистецько-педагогічній науці. Як справедливо зазначає дисертантка, «процес мистецько-педагогічного навчання за своєю суттю є діалогічним і має яскраво виражену комунікативну природу, оскільки мистецтво є надзвичайно активним та продуктивним засобом передачі інформації, яка пов'язана з багатьма аспектами людського життя» (автореф. с.1). Зважаючи на це, спільним завданням закладів вищої освіти є спрямування процесу підготовки вчителів музичного мистецтва на особистісний професійний розвиток, при якому формування умінь комунікувати та вступати в діалог стає першочерговим. Важливість цих умінь особливо проявляється на заняттях в оркестровому колективі коли, вивчаючи музичні твори, студенти спілкуються з композиторами, сприймають їх задуми та переосмислюють емоції, вступаючи таким чином в художньо-комунікативну діяльність. З цих позицій показово і продуктивно така комунікація представлена в роботі Г.І. Савченко, яка прагне осучаснити сталі уявлення в підготовці вчителів музичного мистецтва і знайти оригінальні підходи до якісного оновлення занять в оркестровому колективі.

Потреба в осучасненні змісту, методів, форм і засобів занять в оркестровому колективі з метою їх максимального наближення до завдань сучасної мистецької освіти визначає актуальність представленого Г.І. Савченко дисертаційного дослідження.

Той факт, що дослідження виконано відповідно плану науково-дослідної роботи кафедри інструментального виконавства та оркестрового диригування і кафедри хорового диригування та теорії і методики музичної освіти з проблеми «Зміст, форми, методи і засоби вдосконалення підготовки вчителів музичного мистецтва» (протокол № 5 від 27 грудня 2018 року), також свідчить на користь актуальності досліджуваної проблеми. Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 12 від 29 травня 2014 року).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна

Аналіз змісту дисертації та публікацій Г.І. Савченко дає підстави для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність представлених авторкою результатів. Вивчення джерельної бази, а також практики закладів вищої освіти України уможливили конкретизацію та визначення наукового апарату, який викладений у вступі, що дає можливість цілісно уявити авторське бачення розв'язання досліджуваної проблеми з використанням загальнонаукових методів наукового дослідження.

Новим у дослідженні є його опертя на творчо-виконавську та компетентісну парадигми мистецької освіти, на філософські, психолого-педагогічні та музикознавчі ракурси комунікативних процесів та ідеї щодо ролі оркестрового виконавства в музичному світовідчутті, що дає змогу дисертантці розглядати феномен комунікативні уміння, як рушійну силу будь-якої взаємодії в суспільстві, показник освіченості особистості, відзначити їх вирішальну роль у музичному навчанні та вихованні.

Дисертанткою вперше розроблено компонентну структуру, критерії, показники та рівні сформованості комунікативних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях оркестрового колективу; визначено основні принципові положення і педагогічні умови формування комунікативних умінь студентів факультетів мистецтв на заняттях оркестрового колективу; зконструйовано методичну модель та розроблено поетапну методику формування комунікативних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях оркестрового колективу.

Дисертаційне дослідження підготовлено на належному науковому рівні. Дисертантка володіє як теоретичною складовою проблеми, так і методами її дослідження. Позитивне враження справляє оформлення роботи, розміщені в ній таблиці, рисунки та додатки. Зміст поданих анотацій відображає основний зміст дисертації, висвітлює її суттєві положення та основні ідеї. Рівень апробації результатів дослідження є достатнім і підтверджується участю дисертантки у науково-практичних конференціях різного рівня.

3. Значущість результатів дослідження для науки і практики

Представлене на захист дисертаційне дослідження має вагоме значення для сучасної науки та практики. Його результати зокрема, теоретичне обґрунтування методичної моделі формування комунікативних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях оркестрового колективу з виокремленням відповідних педагогічних умов і принципів їх реалізації в практиці освітнього процесу закладів вищої освіти; опрацьовані та адаптовані до сучасного освітнього процесу підготовки вчителів музичного мистецтва діагностичні методи і прийоми, що дозволяють визначити рівень сформованості комунікативних умінь, а також методичні пропозиції можуть

бути використані в процесі різних видів фахової підготовки як бакалаврів так і магістрів музичного мистецтва.

Основні теоретичні положення дослідження та методичні рекомендації можуть бути використані як навчальний матеріал у курсах: «Історія та теорія диригентського мистецтва», «Методика музичної освіти», «Методика викладання оркестрових дисциплін», «Методика роботи з оркестром», «Оркестровий клас», «Диригентсько-оркестрова практика» тощо. Систематизація музично-педагогічних та інтегративних знань, комунікативних умінь та навичок, одержаних в процесі експерименту дозволяє їх інтегрувати у зміст дисциплін з оркестрового класу в закладах вищої освіти України.

Про це йдеться у документах, які підтверджують впровадження результатів дослідження в освітній процес Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Рівненського державного гуманітарного університету, Волинського національного університету імені Лесі Українки.

4. Структура та зміст дисертації, її завершеність

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертаційній роботі, забезпечується логічністю її структурування. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Логіка і послідовність викладу тексту дисертаційної роботи відповідає розв'язанню завдань дослідження для досягнення його мети. Логічну структурованість роботи забезпечують висновки й узагальнення, а також унаочнюють таблиці, рисунки і додатки.

У першому розділі «Теоретичні основи формування комунікативних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях оркестрового колективу» на підставі аналізу філософської, психолого-педагогічної та мистецтвознавчої літератури представлено історичний ракурс комунікативних процесів, визначено сутність та перспективи розвитку комунікації в системі життєдіяльності людини, обґрунтовано вплив діалогічної природи мистецтва на розвиток комунікативних умінь майбутніх учителів і можливість їх подальшого вдосконалення в процесі оркестрового музикування; відзначено взаємодію керівника (диригента) з оркестровим колективом як особливу форму комунікації. Визначено методологічне підґрунтя дослідження, що ґрунтується на засадах особистісно-орієнтованого, компетентісно-регулятивного, творчо-виконавського підходів.

Другий розділ, «Науково-методичні засади формування комунікативних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях оркестрового колективу» – присвячений розробленню структури комунікативних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва, визначенню компонентів (мотиваційно-орієнтаційний, когнітивно-проективний, виконавсько-прогностичний), критеріїв та показників сформованості означеної якості,

обґрунтуванню принципів (синергетичний, культурологічний, діалогічний) і педагогічних умов (виховання на народних традиціях, стимулювання рефлексії в майбутніх учителів музичного мистецтва, спонукання до позитивної мотивації в художньо-комунікативній діяльності), дотримання яких значно підвищить ефективність процесу формування комунікативних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях оркестрового колективу.

Головним здобутком другого розділу вважаємо розроблену авторкою методичну модель, яку було взято за основу при створенні поетапної методики формування комунікативних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях оркестрового колективу.

У третьому розділі «Дослідно-експериментальна робота з формування комунікативних умінь студентів факультетів мистецтв на заняттях оркестрового колективу» представлено програму дослідно-експериментальної роботи: констатувально-діагностичну, формувальну та контрольну. Проведення діагностичного дослідження дозволило схарактеризувати рівні сформованості комунікативних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях оркестрового колективу, а саме: високий, середній, низький.

У розділі представлено авторську методику формування комунікативних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях оркестрового колективу, яка реалізовувалась за трьома етапами з використанням обґрунтованих педагогічних умов і принципів. На першому, інформативно-спрямованому етапі, було використано методи бесіди та музичної критики, дискусії, візуалізації, навчальні тренінги, самостійного навчання, відео-презентацій; на другому, операційно-діяльнісному – методи перехресних музично-педагогічних спостережень та аналізу конкретних ситуацій, групові тренінги, аналіз творів мистецтва, навчальні дискусії; на третьому, творчо-результативному – методи творчих проєктів, моделювання художньо-комунікативних ситуацій, контролю й самоконтролю, рефлексивного аналізу художньої взаємодії, оркестрового іміджу та менеджменту, мультимедійні презентації музичного матеріалу.

Слід відзначити логічну побудову рисунків (38) і таблиць (24) що унаочнюють результати теоретичного та експериментального результатів дослідження.

5. Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях

Основні теоретичні положення, результати та висновки дисертаційного дослідження висвітлені в 11 науково-методичних публікаціях автора, з яких 3 – в провідних фахових виданнях з педагогіки, 1 стаття в зарубіжному науковому виданні та 7 праць апробаційного характеру, представлених у збірниках матеріалів наукових конференцій різного рівня. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення змісту та результатів

дисертаційної роботи відповідає встановленим вимогам. Апробація результатів дослідження відбиває основні здобутки дисертаційної роботи.

6. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Наголошуючи на загальному позитивному враженні від роботи Г.І. Савченко та враховуючи складність предмета дослідження хочу окремо зупинитися на тих моментах які вважаю дискусійними і які потребують уточнювальних коментарів авторки:

1. Зважаючи на те, що останні чотири роки заклади вищої освіти працювали в умовах карантину (під час пандемії 2020-2022 років), а з лютого 2022 року в умовах воєнного стану, варто було б звернути увагу на висвітлення особливостей та специфіки формування комунікативних умінь вчителів музичного мистецтва, особливо в оркестровому колективі, яка суттєво відрізняється від тієї, що мала місце в мирні часи.

2. На наше переконання, на сторінках дисертації варто було б представити зарубіжний досвід формування комунікативних умінь вчителів музичного мистецтва на заняттях в оркестровому класі.

3. У підрозділі 2.1, розробляючи структуру комунікативних умінь вчителя музичного мистецтва, варто було б проілюструвати цю структуру рисунком-моделлю, який би наочно відобразив компоненти, їх взаємозв'язок і взаємовплив.

4. Заслуговує на схвалення належна увага дослідниці до визначення ходу та результатів формувальної частини експерименту, проте вважаємо, що було б доречним виокремити певні труднощі та нерозв'язані питання.

5. У науковій дискусії спостерігається певна засторога щодо майбутніх перспектив використання різних форм дистанційного та змішаного навчання, штучного інтелекту у підготовці вчителів музичного мистецтва. Цікаво було б також ознайомитись із позицією авторки роботи у даному питанні.

У цілому викладені зауваження не зменшують теоретичного та практичного значення результатів дослідної роботи, до того ж окремі з них можуть бути враховані у подальшій роботі дисертанта.

7. Висновки

Проведений аналіз дисертаційної роботи Савченко Галини Віталіївни «Формування комунікативних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях оркестрового колективу», автореферату та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що вона є цілісним, самостійним, завершеним дослідженням, яке за своїм науково-теоретичним рівнем, новизною у постановці та вирішенні досліджуваної проблеми, аргументованістю теоретичних положень, висновків та практичним значенням відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (із внесеними змінами та доповненнями) щодо кандидатських дисертацій, Наказу міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» № 40 від

12 січня 2017 р. (zareestr. в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 р. за № 155/30023) та іншим інструктивним вимогам МОН України щодо кандидатських дисертацій, а його авторка – Савченко Галина Віталіївна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання.

Офіційний опонент
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри музикознавства,
інструментальної підготовки та хореографії
Вінницького державного педагогічного
університету
імені Михайла Коцюбинського

Наталія МОЗГАЛЬОВА

10х підпису

Засвідчую

Начальник відділу кадрів

" 13 " лютого 2025

Відділ кадрів